

VIETNAM IN DE REGIO OOST-AZIË

Ton van Naerssen

Historie

Vanouds wordt in Vietnam een verschil gemaakt tussen Noord-Vietnam en Zuid-Vietnam. Dit verschil valt samen met de ligging van twee belangrijke deltagebieden, namelijk die van de Rode Rivier en die van de Mekong. Het noorden werd tot in de 11^e eeuw overheerst door China. Het confucianisme met zijn nadruk op hiërarchie, discipline en spaarzaamheid drong zodoende diep in de mentaliteit van de noordelijke Vietnamezen door. In de dorpen stonden collectiviteit en zelfvoorziening centraal. De Rode Rivierdelta was en is extreem dicht bevolkt. Al vóór de Tweede Wereldoorlog bedroeg de dichtheid 750 personen per km², en in sommige gebieden werden dichtheden van 2.500 per km² bereikt (Gourou 1936). In het zuiden moesten de Vietnamezen zich verweren tegen de Khmers, een volk uit het gebied dat nu Cambodja heet. Dit gebied was minder dicht bevolkt. De Mekongdelta is pas tijdens Franse tijd op grote schaal gekoloniseerd en het landbezit is er niet zo versnipperd. Het merendeel van de bedrijven was meer dan 5 ha. groot en daarmee van een omvang die in Noord-Vietnam gerekend zou worden tot grootgrondbezit. Hier ontstond een andere mentaliteit, individualistischer en meer op handel gericht.

Ondanks deze verschillen waren de overeenkomsten ook zo groot dat in 1960 in een geografisch leerboek het volgende over de Vietnamezen (daar nog Annamieten genoemd) te lezen stond:

Ze wonen in een strook van 1.200 km. lengte, maar ondanks deze afstand spreken allen dezelfde taal, bezitten dezelfde sociale organisatie, beoefenen dezelfde rijstteelt op sawah's en bouwen hun huizen in dezelfde trant. Een dergelijke volkseenheid is zover uiteen gelegen gebieden is uniek in Zuidoost-Azië (Vooyo en Tamsma 1960: 332).

Volledigheidshalve echter nog de opmerking dat de landsgrenzen niet samenvallen met etniciteit. Er wonen omvangrijke Lao- en Khmer-minderheden in Vietnam en andersom wonen in Laos en Cambodja veel Vietnamezen.

De Fransen hadden het oog vooral gericht op Zuid-Vietnam. Dat werd een kolonie, met een daarbij behorende exportstructuur, gebaseerd op de uitvoer van rijst, rubber en koffie. Het noorden en midden van Vietnam werden protectoraten. De Fransen maakten een onderscheid tussen de kolonie Cochin China en de protectoraten Annam en Tonkin. Na de nederlaag van de Fransen werden bij de Akkoorden van Genève (1954) in Indochina vier politieke eenheden onderscheiden: Cambodja, Laos,

Noord-Vietnam en Zuid-Vietnam. Het was de bedoeling dat in het zuiden na twee jaar verkiezingen zouden plaatsvinden over het al dan niet samenvoegen van dit landsdeel bij Noord-Vietnam. De akkoorden werden echter niet getekend door Zuid-Vietnam en de Verenigde Staten en de verkiezingen hebben nooit plaatsgevonden. In Zuid-Vietnam werd Ngo Dinh Diem president, wiens regering door en door corrupt was. Het verzet van het in 1960 opgerichte Nationale Bevrijdingsfront (NLF), door Diem de Vietcong ('de communistische Vietnamezen') genoemd, nam toe. Het doel van het NLF was de samenvoeging van de beide Vietnams. Dat het daarbij steun kreeg vanuit het noorden staat wel vast, maar ook dat het om een authentieke beweging van het zuiden ging.

De oorlog

In 1962 waren er al 12.000 Amerikaanse adviseurs in Vietnam. In 1964 beschuldigen de Verenigde Staten Noord-Vietnam van een aanval op een Amerikaans schip in de Golf van Tonkin. Dit, waarschijnlijk door de Verenigde Staten gefabriceerde Tonkin-incident, werd de aanleiding tot grootscheepse militaire interventie in het zuiden. Op het hoogtepunt hiervan bevond zich een half miljoen Amerikaanse soldaten in het land. De oorlog breidde zich uit tot Laos en Cambodja en er vonden grootscheepse bombardementen plaats op Noord-Vietnam. Tijdens de oorlog werd 2,5 miljoen ton aan explosieven geworpen, veel en veel meer dan tijdens de Tweede Wereldoorlog. Intussen keerde de Amerikaanse publieke opinie zich steeds meer tegen de oorlog. Toen bij het Tet-offensief in 1968 meer dan 100 steden werden aangevalen, was de maat vol en werd het tijd voor vredesbesprekingen. Na vijf jaar onderhandelen kwam in 1973 het Akkoord van Parijs tot stand, waarbij een Raad voor Nationale Verzoening werd ingesteld en de Amerikaanse troepen zich terugtrokken. De oorlog werd 'gevietnamiseerd'. Maar de Raad werkte niet, nieuwe gevechten braken uit en uiteindelijk viel in 1975 de Zuidelijke hoofdstad Saigon. In juli 1976 werd de Socialistische Republiek Vietnam uitgeroepen. Er kwam een definitief einde aan de oorlog. In totaal hadden 1,5 miljoen Vietnamese soldaten het leven verloren en sneuvelden 55.000 Amerikaanse soldaten.

De dominotheorie

De Amerikanen huldigden ten tijde van de oorlog de zogeheten 'dominotheorie', een geopolitieke theorie die er op neer kwam dat als de domino Zuid-Vietnam communistisch zou worden, de omringende landen als aaneengesloten dominostenen ook in handen zouden vallen van het communisme. De theorie leek logisch. Op de kaart valt te zien dat men Vietnam als een soort Chinese voorpost kon beschouwen. Bovendien waren er ten tijde van Vietnamoorlog communistische guerrilla's actief in Maleisië (al sinds de Tweede Wereldoorlog), Thailand (een burgeroorlog werd in 1973 door ingrij-

pen van koning Bhumipol maar net voorkomen) en de Filippijnen (sinds eind jaren zestig). Ook was het in die jaren nog niet zeker dat het communisme in Indonesië een beslissende klap had gekregen.

De dominotheorie is maar zeer gedeeltelijk uitgekomen, namelijk voor Laos en Cambodja. Gedeeltelijk gaat het om een *self-fulfilling prophecy* van de Amerikanen, die



Zuidoost-Azië

Cambodja direct bij de oorlog betrokken. Voor een ander gedeelte zijn historisch-geografisch en politieke factoren in het spel. Het lijkt geen twijfel dat Vietnam nu de lakens uitdeelt in het oude Indochina. Laos, dat zich tot Vietnam verhoudt als Luxemburg tot Duitsland, heeft altijd onder invloed gestaan van de grote broer. Anders is het met Cambodja. Ten tijde van de Rode Khmers, in de periode van de *killing fields* (1975-1979), volgde het land een radicale Maoïstische koers waarbij het werd gesteund door China. Van het wrede beleid van de Rode Khmers werden 1,6 miljoen mensen slachtoffer (20 procent van de bevolking), waaronder onevenredig veel Cambodjanen van Chinese en Vietnamese herkomst. Men kan dan ook spreken van een etnische zuivering (Kiernan 1996). De hoofdstad Phnom Penh, voor 60 procent Vietnamees en Chinees, werd tijdens het regime ontruimd en de inwoners naar het platteland gestuurd, een eufemisme voor het uiteenrukken van gezinnen, hongertochten en gruwelijke wandaden in de dorpen. Toen de strijdkrachten van de Rode Khmer over de grens trokken en er slachtoffers in Vietnam vielen, was de maat vol en trok Vietnam Cambodja binnen. Sindsdien is in het land een sterke man aan het bewind die stevig gesteund wordt door Vietnam.

De invloed van de oorlog op de regio

In de wijdere regio, dat wil zeggen in Zuidoost- en Oost-Azië, heeft de oorlog nauwelijks sporen nagelaten. Natuurlijk hebben enkele landen economisch en politiek van de oorlog geprofiteerd. Dit geldt in het bijzonder voor Thailand, waar de Amerikanen luchtmachtbases hadden en de ontspanningsactiviteiten van het Amerikaanse leger plaatsvonden (met onder andere bloeiende prostitutie in Bangkok tot gevolg). Ook werden de dictaturen in Indonesië, de Filippijnen en Thailand financieel gesteund. Maar het eerste valt niet onder de noemer van 'duurzame ontwikkeling' en het tweede zou, hoewel mogelijk in mindere mate, ook zonder de Vietnamoorlog hebben plaatsgevonden. De Koude Oorlogstrategie vereiste nu eenmaal de beteugeling van de Volksrepubliek China en van haar vriendelijk gezinde bewegingen in de regio.

Een blik op de kaart maakt ook duidelijk hoe de verhoudingen liggen. In de regio Zuidoost-Azië is Indonesië met een landoppervlakte van 2 miljoen km² (50 x Nederland) en verreweg het grootste aantal inwoners (nu 230 miljoen) een reus. Het land stond en staat echter economisch aanzienlijk minder sterk in haar schoenen dan Singapore en Maleisië, die veel kleiner zijn. Singapore is een handels- en financieel knooppunt in de regio. Maleisië maakte een stormachtige economische groei door en verwierf onder premier Mahathir (1981-2004) veel prestige. De Filippijnen, Thailand en Vietnam, die ieder 60 tot 80 miljoen inwoners hebben, kan men een tussenpositie in het gebied toebedelen. In ieder geval is het niet zo dat binnen Zuidoost-Azië één land domineert. Verbreden wij de regio tot Oost-Azië, dan is het duidelijk dat Vietnam economisch en demografisch verbleekt bij Japan en China.

In de jaren voor en na de Vietnamoorlog hebben in de regio ook veel dramatische gebeurtenissen plaatsgevonden. Om er enkele te noemen: een staatsgreep met een zeer bloedige nasleep in Indonesië in 1965/66, waarbij aan de grootste communistische partij buiten de Volksrepubliek China een eind kwam; de Rode Khmer-terreur in Cambodja; de bezetting van Oost-Timor door de Indonesische generaals (1975-1999), waarbij 200.000 slachtoffers vielen (een derde van de bevolking); de dictatuur van Ferdinand Marcos op de Filippijnen (1972-1986); het 'Aziatische Wonder' en de daaropvolgende Aziatische crisis (1997/98); de Culturele Revolutie in China (1966-1976), de openstelling van het land na de dood van Mao Zedong (1976) en de revolte op het Plein van de Hemelse Vrede (1989); de overgang naar meer democratische regeringsvormen in de Filippijnen, Zuid-Korea, Thailand, Indonesië, en Taiwan. Deze gebeurtenissen voltrokken zich min of meer los van de Vietnamoorlog en laten zien hoeveel meer er is gebeurd in de regio.

In de ruimere regio is de dominotheorie onjuist gebleken. Dit komt niet alleen omdat er tegen het einde van de oorlog anticommunistische dictaturen in de regio waren gevestigd, maar ook omdat zich juist in die jaren de contouren begonnen af te tekenen van 'ontwikkeling' via een kapitalistische weg. Dit geldt bij uitstek voor de 'Vier Kleine Tijgers' Singapore, Hong Kong, Taiwan, en Zuid-Korea, maar evenzeer voor landen zoals Thailand en Maleisië die in de jaren zeventig de basis legden voor hun *take-off* in het daaropvolgende decennium. Er was veel fout onder generaal-president Soeharto in Indonesië en de economische ontwikkeling in het land werd, voordat de Aziatische crisis van 1997/98 plaatsvond, nogal overschat. Feit is echter dat de gemiddelde leeftijd van de Indonesische bevolking onder zijn regime met maar liefst twintig jaar toenam. Er was maar één land waar de kapitalistische ontwikkeling grondig faalde en dat was in de Filippijnen onder het echtpaar Ferdinand en Imelda Marcos. Het was echter een burgerlijke *people power*-revolutie die in februari 1986 een einde maakte aan de dictatuur. Saillant detail: omdat de Communistische Partij van de Filippijnen (CPP) zich van deze revolte distantieerde, schakelde zij zichzelf als 'partner in ontwikkeling' voor de daaropvolgende decennia uit.

De oorlog in Vietnam en de oprichting van de Socialistische Republiek Vietnam zijn dus van geringe invloed geweest in de regio. Dat geldt ook voor het Vietnamese ontwikkelingsmodel. Integendeel, als we de Vietnamese ontwikkeling van na de oorlog analyseren merken we hoezeer juist de regionale ontwikkelingen hierop van invloed zijn geweest.

De wederopbouw van Vietnam en de 'Doi Moi'

Na de hereniging van Vietnam werd met de opbouw van het land begonnen. Dit gebeurde, zoals indertijd van een goed socialistisch land te verwachten viel, met de formulering van een vijfjarenplan. Dit ademde alle tekenen van een socialistisch dog-

matisme, namelijk centrale planning, het tegengaan cq. de afschaffing van marktmechanismen, en de oprichting van staatsindustrieën, communes en coöperatieven. In het noorden was men na de aftocht van de Fransen begonnen met staatsindustrieën, overheidsregulering van de handel en een landhervorming, die uiteindelijk leidde tot de vorming van coöperatieven. Het nieuwe systeem werkte (Chaliand 1969). Dezelfde principes werden na de hereniging toegepast in Zuid-Vietnam, maar dan in een veel sneller tempo en onder structureel andere omstandigheden. Hier had de hervorming veel minder succes. Het zuiden had de graanschuur moeten zijn voor het gehele land, maar al spoedig traden rijsttekorten op. Daarnaast vond een algehele ontwrichting van de economie plaats, onder andere omdat de straffe socialisering van de productiemiddelen en de handel leidde tot de vlucht van velen uit de middenklassen naar het buitenland. Deze sociale laag, die voor een groot gedeelte uit Chinezen bestond, vormde de ruggengraat van de economie in Zuid-Vietnam. Haar desintegratie was dan ook catastrofaal.

Zoals in een gezaghebbende studie van de onderzoekers Fforde en De Vylder (1996) is beschreven, begonnen Vietnamezen in het hele land het systeem te ontduiken of er allerlei variaties op te verzinnen. De coöperaties gingen bijvoorbeeld contracten met individuele huishoudens aan, boeren besteedden veel aandacht aan de kleine stukken privé-land die men nog had, een informele handel ontstond die zich onttrok aan staatscontrole enzovoorts. Zo lang een en ander niet de spuigaten uitliep, werden deze afwijkingen van het systeem getolereerd. Uiteindelijk werden ze zelfs gesanctioneerd. In 1986, tien jaar na de oorlog, kondigde Vietnam de 'Doi Moi' (betekent: de hervorming) af. Deze hield in dat de markteconomie gedeeltelijk werd toegelaten. Politiek bleef de leiding echter in handen van de Vietnamese Communistische Partij, en dus autoritair. In 1991 kreeg de markteconomie het fiat van het partijcongres, het hoogste beslissingsorgaan in Vietnam. In 1992 kwam vervolgens een nieuwe grondwet tot stand waarin de leidende rol van de Communistische Partij werd vastgelegd, maar ook dat de Vietnamese economie volgens de beginselen van de vrije markt zou werken. Iedere Vietnamees kreeg het recht om productiemiddelen te bezitten.

Op nationaal niveau maakten een aantal wetten de overgang naar een *socialistische markteconomie* mogelijk. Voor de landbouwsector, waarin de meeste Vietnamezen werkten, was in 1988 Resolutie 10 van belang. Hierbij werden coöperatieven aangemoedigd om land te verhuren aan individuele huishoudens, aanvankelijk voor vijf jaar, later voor twintig jaar. Land bleef wel formeel juridisch in handen van de staat. De landverdeling gebeurde lokaal op verschillende wijzen. Le Van Sinh (2001) heeft voor twee communes in de buurt van Hanoi beschreven hoe een verdeling van het land door middel van langdurige onderhandelingen en met behulp van een puntenstelsel plaatsvond.

Belangrijk was de economische opening van het land door de Wet op Buitenlandse Investerings in 1987 en daaropvolgende aanvullende wetten en maatre-

gelen. Sinds 1990 zijn *joint ventures* mogelijk, in 1992 werd 100 procent buitenlands eigendom toegestaan in 'Export Processing Zones', in 1993 trok de Verenigde Staten de Wet op de Handel met de Vijand terug (en beëindigde daarmee een handelsboycot) en werden relaties met het IMF en de Wereldbank aangegaan. De Verenigde Staten zijn momenteel na Japan de voornaamste handelspartner en een belangrijke bron van buitenlandse investeringen. Deze investeringen bedragen nu 20 procent van de totale waarde aan investeringen en een derde van de industriële productie. De 'State Owned Enterprises' (SOEs) blijven echter van eminent belang. Men moet deze bedrijven niet zien als ondernemingen in westerse zin (Schraner 2001:34). Staatsbedrijven worden gerund door de departementen van de verschillende ministeries en partijfunctionarissen, hoge ambtenaren zowel als militairen, zijn ermee verbonden. De managers van deze bedrijven zijn zowel staatsambtenaren als ondernemers. Veel van de ondernemingen leiden verlies. Desondanks zorgen zij nog steeds voor een groot deel van de industriële productie. Staatsbedrijven vindt men in de zware industrie, het transport- en communicatiewezen en in de productie van consumptieartikelen. Zo heeft de staat een monopolie voor de sigarettenproductie. Staatsbedrijven krijgen ook veel gemakkelijker toegang tot kredieten.

De verandering in het beleid heeft Vietnam geen windeieren gelegd. Sinds een decennium bedraagt de jaarlijkse economische groei gemiddeld 7 procent, dat wil zeggen dat het BNP in tien jaar is verdubbeld. Daarnaast is de armoede afgenomen. In 1992 omvatte zij nog 58 procent van de bevolking, nu 30 procent. Dit laatste percentage geeft trouwens aan dat Vietnam nog steeds een arm land is. Het BNP per capita bedroeg in 2004 slechts 450 USD. Problemen liggen in de slechte infrastructuur, de bureaucratie en de corruptie. Volgens Fahey (1997) is er in Vietnam sprake van een schaduwconomie. Traditionele en informele familierelaties en patroon-cliëntverhoudingen blijven in het zakelijk verkeer een rol spelen. Staatsbedrijven en coöperatieven kunnen bijvoorbeeld feitelijk familieondernemingen zijn! Tot de schaduwconomie behoren ook de informele handel en zaken zoals smokkel, corruptie en criminaliteit.

De invloed van de regio op Vietnam

Hierboven is opgemerkt hoe de Vietnamese bevolking op de economische crisis reageerde door van onderaf aan veranderingen in het systeem te werken. We kunnen de Doi Moi echter alleen goed begrijpen als we haar plaatsen in een breed politiek-economisch perspectief. De Verenigde Staten hadden hulp beloofd, maar verschaften deze niet en kondigden zelfs een boycot af. Met China waren de relaties al lange tijd stroef. Toen Vietnam in 1979 Cambodja binnenviel, de Rode Khmers de rimboe indreef en een bevriende regering installeerde, begon China een grensoorlog. De inval in Cambodja leidde ook tot tijdelijke stopzetting van hulp uit diverse Europese landen. Deze gebeurtenissen leidden ertoe dat de afhankelijkheid van de Sovjet-Unie en haar satellietstaten in Oost-Europa groot was. In het bijzonder volgde Vietnam met

interesse de experimenten met nieuwe vormen van management van de staatsbedrijven in Hongarije en de DDR. Toen partijleider Gorbatsjov in 1985 de perestrojka en glasnost introduceerde, was er al een goede voedingsbodem voor verandering aanwezig in Vietnam.

Zoals gezegd waren de relaties met China niet goed. Ongetwijfeld volgde Vietnam echter met interesse de economische veranderingen in het buurland. China begon in 1978, twee jaar na de dood van Mao Zedong, de economie te liberaliseren. Op het platteland werd het 'Eigen Verantwoordelijkheidssysteem' ingevoerd, waarbij huishoudens in plaats van productieteams en communes de drijvende krachten werden voor de agrarische productie. Daarnaast werden particuliere industrieën toegestaan, ontstond in de steden een informele sector en deden buitenlandse industrieën hun entree in de 'Speciale Economische Zones' die in de zuidelijke kuststreken werden opgezet. In de tijd waarover we spreken kon niemand vermoeden dat China omstreeks de eeuwwisseling een Grote Tijger-economie in opkomst zou zijn, maar wel was het duidelijk dat de economie door de veranderingen was opgebloeid. Het eerst op het platteland, waar het nieuwe systeem een succes was en de agrarische productie behoorlijk toenam.

Vietnam kon zich daarnaast spiegelen aan de Vier Kleine Tijgers. De fenomenale economische groei in Zuid-Korea en Taiwan was te danken aan een landbouwhervorming, waarbij een zelfstandige kleine boerenstand tot stand kwam, en aan een protectionistisch beleid dat de eigen markt afschermdde en zo imports substitutie en een zware industrie mogelijk maakte. Daarnaast werd in alle vier de Tijger-landen de exportgerichte industrie gestimuleerd die – met uitzondering van Singapore – in handen was van een eigen industriële klasse (Van Naerssen 1997). Het verschil met China bestond hierin dat in deze (veel kleinere) landen de industrie overwegend in particuliere handen was en niet in die van de staat.

De overeenkomsten tussen de Chinese socialistische markteconomie en de Oost-Aziatische ontwikkelingsstaat zijn echter groot. Staatsinterventie in de economie en een autoritaire regeringsvorm (de communistische partij in China, het koloniale bestuur in het geval van Hongkong, en dictatoriale regimes zoals die van generaal Park, Lee Kuan Yew, en Tsjang Kai Tsjek elders) zijn in beide gevallen de pijlers van het ontwikkelingsmodel. Ongetwijfeld heeft Vietnam geleerd van de ervaringen in de regio. Interne factoren en krachten dwongen Vietnam tot een heroriëntatie van de economie. Voor de oplossing van zijn problemen kon het land zich spiegelen aan nabijgelegen staten, die een succesvolle staatsgeleide economie paarden aan een autoritaire politieke structuur. Het resultaat was de Doi Moi, waarvan de basisideeën nauwelijks afwijken van ontwikkelingsmodellen elders in de regio. Als het kapitalisme in Oost-Azië grondig had gefaald, dan had een 'eigen' Vietnamees socialistisch model wellicht een impact gehad in de regio. Maar de geschiedenis is nu eenmaal anders gelopen.



Het huidige Vietnam

De geopolitiek van Vietnam

Ligging, economie en bevolkingsaantal zijn belangrijke factoren die het geopolitieke gewicht van een land bepalen. Doorslaggevend voor het Vietnamese buitenlandse beleid is de angst voor China. Vietnam vreest en wantrouwt de grote buurman en zoekt naar partners die een tegenwicht kunnen bieden. Vietnam is lid van de ASEAN, de Zuidoost-Aziatische verdragsorganisatie en ziet de organisatie ongetwijfeld als een tegenwicht tegen de grote buur. Daarnaast is het logisch dat het land aanleunt tegen de economisch sterke landen Japan en Zuid-Korea. De onstuimige opkomst van China doet echter vrezen dat meer nodig is. Daarom is de APEC, de Asia Pacific Economic Cooperation, voor Vietnam van belang. Japan had bij de oprichting van deze grote regionale eenheid een vanzelfsprekend belang, maar het was Australië dat het initiatief nam tot de oprichting van de APEC, terwijl de Verenigde Staten – vrezend markten te zullen missen – een lidmaatschap afdwongen. Dat kwam bij de oprichting van de APEC in 1989 Vietnam wel uit, omdat zo een degelijk tegenwicht tegen medelid China aanwezig was. We hebben al gezien hoe omstreeks 1990 Vietnam toenadering zocht tot de Verenigde Staten, niet toevallig in de jaren dat de Sovjet-Unie in een crisis verzeild raakte en uiteenviel.

Een probleem is echter dat de APEC steeds meer gedomineerd wordt door de Verenigde Staten, die de organisatie als een vehikel beschouwen om hun neoliberale agenda door te drijven en, sinds 11 september 2001, voor de strijd tegen het terrorisme (Taylor 2004). Een liberale wereldmarkt zoals die door de Verenigde Staten wordt gepropageerd is echter nadelig voor landen in opbouw, terwijl – zoals we gezien hebben – de Aziatische landen goede ervaringen hebben opgedaan met staatsgeleide ontwikkelingsmodellen. De Aziatische crisis van 1997/98 heeft de landen in Oost-Azië nog eens extra huiverig gemaakt voor de neoliberale agenda. Vandaar de oprichting van de ASEAN Plus Three (ASEAN-landen plus Japan, China en Zuid-Korea). In 1997 had dit samenwerkingsverband een onopvallende start, maar dat veranderde toen Japan tijdens de Aziatische crisis de getroffen landen te hulp kwam. Vietnam heeft geen voordeel bij een neoliberale wereldmarkt en zal het beleid van de ASEAN Plus Three steunen. Van de andere kant vindt Vietnam de APEC belangrijk, omdat supermacht Amerika er lid van is. En zo kunnen we eindigen met een ironische noot in de Vietnamese geschiedenis. De Verenigde Staten zagen Vietnam indertijd als een bedreiging voor de Zuidoost-Aziatische regio. Het zou immers om een communistisch land gaan dat in de rug gesteund werd door China. Hetzelfde land is nu bevriend met de Verenigde Staten en wel om China op afstand te houden.

Dr. A.L. van Naerssen is universitair hoofddocent Ontwikkelingsgeografie aan de Radboud Universiteit Nijmegen.